

บันทึก

บันทึกการสัมมนาของศูนย์พุทธศาสนศึกษา ระหว่างปี 2551-2552

กองบรรณาธิการ

เรื่อง “พระพุทธศาสนากับศิลปะในสังคมไทยปัจจุบัน”

1. เจตคติของพระพุทธเจ้าต่อศิลปะ

พระพุทธเจ้าทรงมีความรู้ในศิลปะเป็นอย่างดี โดยเฉพาะนาฏศิลป์ คีตศิลป์ วรรณศิลป์ ซึ่งอยู่ในศิลปศาสตร์ 18 ประการที่เป็นความรู้สำหรับชนชั้นปกครอง ซึ่งพระองค์ได้ศึกษาจนเจนจบ ดังนั้นการวินิจฉัยของพระพุทธเจ้าในเรื่องศิลปะจึงมิใช่เป็นการมองศิลปะจากศาสนาซึ่งมักเห็นกันว่าเป็นอคติ แต่เป็นการมองจากทั้งสองด้านอย่างเข้าใจอันเป็นการพิจารณาที่มีได้เกิดจากความไม่รู้ในศาสตร์อีกฝ่ายหนึ่ง จึงปรากฏคำสอนทั้งที่ยกย่องศิลปะและที่เห็นว่าเป็นสิ่งต้องห้าม

การสัมมนานี้ผู้เข้าสัมมนาประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้สนใจทางพระพุทธศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ศิลป์ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในวิชาการส่วนที่เป็นหลักพระพุทธศาสนา และในส่วนที่เป็นวรรณคดีและคำวินิจฉัยเกี่ยวกับศิลปะที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ประเด็นเกี่ยวกับศิลปะที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้นมีทั้งที่มองศิลปะในแง่ดีและแง่ร้าย ส่วนใหญ่จะปรากฏเป็นข้อห้ามหรือข้อควรละเว้น เช่น ในคิลอุโบสถ ทรงให้ละ “นัจจคีตวาติตวิสุกทัสนา” คือการพ้อนรำ ขับร้องดนตรี ซึ่งเป็นความสุขของคนที่ยังติดข้องในทางโลก ในกามคุณ ในอบายมุข 6 ทรงกล่าวถึงการ

ยังน่าสงสัย แต่ที่แน่นอนก็คือความไม่สำรวจระวางนั้นอาจจะขัดกับคำสอนในโรจนสูตรที่ว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การขบร้อมคือการร้อมให้ในวินัยของพระอริยเจ้า การพ้อนรำ คือความเป็นบ้าในพระวินัยของพระอริยเจ้า การหัวเราะจนเห็นฟันพราเพื่อคือความเป็นเด็กในวินัยของพระอริยเจ้า เพราะเหตุนั้นแหละจึงจะเสียโดยเด็ดขาดในการขบร้อมพ้อนรำ เมื่อท่านทั้งหลายเฝ้าภานในธรรม ก็ควรแต่ ยิ้มแย้มฯ (สุต ธง ตก. 547)”

เรื่องนี้หากจะพิจารณาตามหลักการที่ว่าศิลปะเป็นหลักหรือธรรมเป็นหลัก ก็เป็นเรื่องที่ทำได้เพราะ พระพุทธเจ้ามิได้ทรงห้ามศิลปะ แต่ทรงคำนึงถึงผลมากกว่า หากการใช้ศิลปะเป็นไปเพื่อผลดีเช่นกรณีคนธรรพ์ ปัญจสิขะนั้น แม้พูดเรื่องกามคุณก็เทียบกับการแสวงหาความหลุดพ้นซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและยิ่งใหญ่กับทั้ง ทำให้พระพุทธเจ้าได้ทรงทราบว่าพระอินทร์จะขอเข้าเฝ้า จึงตรัสชมศิลปะของปัญจสิขะ ดังนั้นหากให้ได้ ธรรมมากกว่าศิลปะมิใช่ได้ศิลปะมากกว่าธรรมแล้วก็จะไม่เกิดความไม่สำรวจ และเป็นวิธีการที่ทำได้ ความพอดีและความเหมาะสมเป็นเรื่องที่พึงพิจารณาในกรณีนี้ ถ้าไม่เอาธรรมเป็นหลักอาจจะได้ความสนุกสนาน มากได้ความร่าเริงมาก มีความหลากหลาย แต่ไม่ได้ธรรม ไม่ได้สติปัญญา พากันหลงความสนุก หลงเงิน หลงชื่อเสียง ได้ประโยชน์ส่วนตัว แต่ผู้รับไม่ได้ความพ้นกิเลส

ที่ประชุมยังได้พูดถึงเรื่องพุทธศิลป์เช่นการสร้างพระองค์ใหญ่ ๆ หรือสร้างพระปางแปลก ๆ เช่น พระพุทธเจ้าเหยียบโลก (คล้ายตราสินค้านักค้าสมัยก่อนคือตราสิงโตเหยียบลูกโลก) ซึ่งสิ่งที่สร้างนั้นขาดความงามทางศิลปะ ยิ่งใหญ่โตมากที่ยิ่งดูน่าเกลียดมาก การสร้างรูปเคารพอื่นโดยสร้างเรื่องเชื่อมโยงกับพระพุทธเจ้า อย่างผิด ๆ เช่น สร้างจุฑามารามเทพอย่างสวยงามแต่สร้างเรื่องประกอบให้เป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งไม่มีในคัมภีร์ พุทธศาสนา เป็นการใช้ศิลปะแต่บิดเบือนธรรม นอกจากนี้ยังมีเรื่องการเชิญชวนให้ทำบุญโดยชักชวนไป สวรรค์ที่เน้นหนักความสุขทางกามมากกว่าจะสอนให้ลดละ เลิก กิเลส การจัดสถานที่และพิธีรีตองต่าง ๆ ประหนึ่งว่าคนเป็นพระโพธิสัตว์ หรือพระพุทธเจ้า เหล่านี้ล้วนเป็นการใช้ธรรมเป็นเครื่องมือของศิลปะ และใช้ ศิลปะเป็นเครื่องมือหาเงินทอง โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ของตน ไม่ถูกธรรมทั้ง เจตนา การกระทำ และผลการ กระทำ ทำให้เกิดพุทธพาณิชย์ซึ่งทำให้คนหลงในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ แม้คนยากจนที่ตกเป็นเหยื่อธุรกิจ ศาสนาที่มีมูลค่านับสิบนับร้อยล้านบาท ศิลปะได้เข้ามามีส่วนทั้งในการสร้างและการโฆษณาธุรกิจพระพุทธศาสนา ชายศรัทธาไม่ต่างกับการขายบัตรไถ่บาปในศาสนาคริสต์เมื่อสมัยกลางที่ทำให้ศาสนิกชนบางกลุ่มทนไม่ได้ จนต้องแยกนิกายมาแล้ว

3. วัฒนธรรมไทยในการจัดการเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธรูปของไทยที่ขัดกันวัฒนธรรมด้านโบราณวัตถุของฝรั่งก็เป็นข้อที่ทำให้เกิด ปัญหาเช่น การตั้งแสดงเศียรพระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์ทำให้พระพุทธรูปไม่ต่างกับโบราณวัตถุอื่นที่แสดงตาม สภาพที่ปรากฏซึ่งเป็นชิ้นส่วน ดังนั้นการที่ฝรั่งนำพระเศียรหรือพระหัตถ์ของพระพุทธรูปไปตั้งเป็นเครื่องประดับหรือ เป็นที่แขวนเสื้อ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเห็นเป็นของโบราณหรือไม่ก็งานศิลปะ

ในวัฒนธรรมไทยเมื่อบ้านเมืองเป็นปกติสุข พระเจ้าแผ่นดินจะทรงให้รวบรวมชิ้นส่วนของพระพุทธรูปที่ไม่ สมบูรณ์มาประกอบสร้างเป็นองค์สมบูรณ์ให้เป็นที่เคารพบูชาสืบไป การปล่อยเศียรพระพุทธรูปทิ้งไว้หรือนำไปตั้งแสดงนับว่าเป็นความน่าสลดสังเวช พุทธศาสนิกชนไม่ควรปล่อยปละละเลย การปล่อยทิ้ง พระพุทธรูปให้แตกหักชำรุดโดยถือเป็นการแสดงโบราณวัตถุตามโบราณสถานนั้นก็เท่ากับเป็นการทิ้งขว้าง ไม่เคารพพระพุทธรูป การทำเช่นนี้จะต่างอะไรกับการที่ฝรั่งนำเศียรพระพุทธรูปไปทำเป็นที่แขวนหมวก วัด

วาทะที่ทั้งร่างก็เช่นกันหากรักษาเป็นโบราณสถานก็ไม่น่าเคารพ หากจะให้เป็นอย่างนั้นก็ควรถอนสีมาเสียเพื่อไม่ให้เป็นที่บูชา หากจะให้คงเป็นวัดก็ต้องบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นที่ทำสังฆกรรม เรื่องนี้เป็นข้อขัดแย้งระหว่างโบราณคดีแบบฝรั่งกับวัฒนธรรมพุทธศาสนาของไทยอันเป็นข้อขัดแย้งทางวัฒนธรรม พม่าเป็นตัวอย่างของประเทศที่เลือกวัฒนธรรมพุทธศาสนาของตนในการจัดการกับวัดวาอารามมากกว่าที่จะทำตามแบบแผนโบราณคดีฝรั่ง ซึ่งต่างกับประเทศไทยที่ราชการเลือกอย่างฝรั่งแต่ชาวบ้านเลือกอย่างไทย ความขัดแย้งก็เกิดขึ้นระหว่างราชการกับประชาชน วิชาการ (ฝรั่ง) กับไม่เป็นวิชาการซึ่งที่จริงคือแบบไทยๆ

กรณีดังกล่าวเหล่านี้ที่ประชุมเห็นว่าเนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ทำให้การจัดการซึ่งได้ผลดีไม่อาจนำมาใช้ได้ และไม่มีวิธีจัดการที่เหมาะสมกับยุคสมัยมาใช้ทดแทน ในสมัยพุทธกาล เมื่อมีเรื่องที่ไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นในศาสนาพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้จัดการเอง หรือมอบให้เณรภิกษุในสำนักนั้นๆ เป็นผู้จัดการ ผู้ที่เป็นผู้รู้ชำนาญบางกรณีก็ไม่ใช่พระสงฆ์ เช่นเรื่องการตั้งครุฑก็ทรงมอบให้สตรีเช่น นางวิสาขา มหาอุบาสิกา เป็นผู้จัดการ พระสงฆ์ที่ทำผิดวินัยก็ทรงมอบให้อุปัชฌาย์อาจารย์ของผู้นั้นจัดการ คือเป็นการจัดการกันภายในองค์กร

กรณีที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามพระธรรมภิกษุกับพระวินยวาทีวิวาทกันแล้วพระสงฆ์เหล่านั้นไม่เชื่อฟังก็ทรงให้ชาวบ้านผู้อุปถัมภ์พระสงฆ์เป็นผู้จัดการโดยพระองค์เสด็จหลักเรือนไปเสีย เมื่อชาวบ้านเห็นเช่นนั้นก็ไม่ใส่บาตร ในที่สุดพระสงฆ์ก็ยอมอยู่ในพระพุทธโฆสาว

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาก็อยู่ในความดูแลของภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะผู้ที่ทรงเลื่อมใสเช่นพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งทรงจัดการให้คำสอนถูกต้องและจัดการพระที่ทำความเสื่อมเสียโดยให้อำมาตย์เป็นผู้จัดการ ประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักอย่างลังกาและไทย พระเจ้าแผ่นดินก็เป็นผู้อุปถัมภ์และใช้อำนาจบ้านเมืองจัดการศาสนาโดยมีหลักความถูกต้อง คือคำสอนถูกต้อง พระสงฆ์ปฏิบัติถูกต้องตามคำสอน และจัดการดูแลให้การสั่งสอนถูกต้อง เป็นการจัดการศาสนาให้ดำรงและดำเนินไปตามหลักของศาสนาเอง มิใช่ตามความประสงค์ของบ้านเมืองหรือของพระมหากษัตริย์

ครั้นเมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนไป พระมหากษัตริย์มิได้ทรงถืออำนาจปกครองไว้ แต่ทรงจัดการผ่านรัฐบาล กฎหมายเกี่ยวกับศาสนาและหน่วยงานจัดการศาสนามีได้พัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งกระทบพุทธศาสนา จึงเกิดปัญหาไม่มีกฎหมายที่จะจัดการ ไม่มีแนวทางจัดการที่เป็นตัวอย่าง และไม่มีหน่วยงานหรือบุคคลที่จะรับผิดชอบจัดการ ไม่ว่าจะจัดการด้วยพระธรรมวินัย หรือด้วยกฎหมายก็ล้วนไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดกรณีที่เป็นปัญหาขึ้นก็ไม่มีทั้งหลักการและหน่วยงานที่จะจัดการ กลายเป็นปัญหาได้แย้งหรือวิพากษ์วิจารณ์กันในสังคมแต่ไม่มีการจัดการ

4. รัฐกับการจัดการด้านพระพุทธศาสนา

ศาสนามีข้อจำกัดการที่มีอำนาจและศาสนาต้องดำรงอยู่ในรัฐ ไม่ว่าจะรัฐเดี่ยวหรือหลายรัฐ หากประชาชนมีศรัทธาสูงอำนาจรัฐก็อาจเป็นไปในแนวทางเดียวกับศาสนาและทำให้ศาสนามีอำนาจ ซึ่งอาจกลายเป็นอำนาจของฝ่ายรัฐเช่นรัฐในสมัยกลางของยุโรปหรือรัฐอิสลาม แต่ถ้าศรัทธาไม่สูงและรัฐใช้อำนาจโดยไม่ได้อาศัยศาสนาเป็นหลัก รัฐก็อาจใช้อำนาจโดยไม่เป็นไปตามหลักศาสนาในบางเรื่องเช่นประเทศไทยเป็นรัฐพุทธศาสนาในความหมายว่าคนร้อยละเก้าสิบกว่าเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ก็มีความหมายรับรองอบายมุขต่าง ๆ ในทุกกรณีท้ายที่สุดแล้วอำนาจรัฐก็สำคัญที่สุดเพราะเป็นอำนาจที่ส่งเสริมอำนาจของศาสนาที่ได้ ชัดขวางก็ได้

พระพุทธเจ้าไม่เคยทรงขัดอำนาจรัฐ ไม่เคยทำทาส แต่ทรงชักจูงให้เห็นด้วย ให้ส่งเสริม แม้แต่ข้อที่สังคม

ติเตียนที่ทรงนำมาพิจารณาบัญญัติเป็นพระวินัย และเพื่อให้บ้านเมืองยอมรับพระสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติดีและเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองไม่ใช่เพียงไม่ผิดกฎหมายแต่ต้องให้ดีกว่ากฎหมายกำหนด ความผิดในกรอบของศาสนานั้นศาสนามีวินัยและวิธีดำเนินการ แต่ความผิดที่ทำในสังคม ในรัฐนั้นอยู่นอกกรอบศาสนา หากทำผิดแม้ศาสนาไม่ได้กำหนดโทษแต่บ้านเมืองก็ลงโทษได้ การที่บ้านเมืองไม่ลงโทษในสภาพพระมีชื่อว่าไม่มีอำนาจ แต่เพราะบ้านเมืองนั้นเคารพศาสนา หากทำผิดในบ้านเมืองที่ไม่เคารพศาสนานั้น แม้พระทำผิดก็มีค่าเท่ากับคนทำผิด ความผิดที่อาจไม่ผิดหลักศาสนาแต่เป็นความผิดที่บ้านเมืองเห็นว่าเป็นความผิดต่อศาสนา บ้านเมืองก็จัดการได้ เพราะเป็นสถาบันในบ้านเมือง เช่น การทำลายพระพุทธรูปไม่เป็นความผิดตามพระไตรปิฎกเพราะสมัยก่อนไม่มีการสร้างพระพุทธรูป แต่ในปัจจุบันพระพุทธรูปเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชน และพระพุทธรูปเป็นสถาบันที่รัฐรับรอง การทำลายหรือกระทำให้ไม่สมควรต่อพระพุทธรูปก็ต้องเป็นความผิดในสายตาของบ้านเมืองในฐานะที่เป็นสถาบันในบ้านเมืองก็ต้องให้บ้านเมืองจัดการได้ แต่บ้านเมืองก็อาจจัดการมากไปน้อยไป จัดการในสิ่งที่ควรในสิ่งที่ไม่ควร หากจะให้จัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม ก็ต้องทำให้บ้านเมืองรู้และเข้าใจศาสนาอย่างถูกต้องด้วยเหตุผล การที่พุทธศาสดาจารย์อยู่ในชาติไทยมาได้โดยเป็นสถาบันอันเป็นที่เคารพก็ย่อมต้องมีความรู้และความเข้าใจดังกล่าวก่อนเป็นพื้นฐาน และทุกคราวที่ศาสนาเสื่อมโทรม มีคนเลวร้าย มีเรื่องเลวร้ายเกิดแก่ศาสนา ก็ได้อาศัยอำนาจบ้านเมืองเข้าแก้ไข ถ้าพึ่งศาสนาเองไม่มีอำนาจบังคับเพียงพอ แม้แต่จะบังคับให้คนปฏิบัติตามคำสอนก็ทำไม่ได้ เว้นแต่จะทำให้เกิดความศรัทธาจนไม่ต้องบังคับ

แม้ว่าจะมีปัญหาโต้แย้งกันในบางครั้งบางครั้งว่าศาสนาควรปกครองตนเองและเป็นอิสระจากอำนาจรัฐหรือไม่ แต่โดยความเป็นจริงที่รัฐมีอำนาจแม้แต่จะทำลายศาสนาตั้งเช่นที่พระเจ้าแผ่นดินฮินดูทำลายพุทธศาสนาและพระเจ้าแผ่นดินที่เป็นมุสลิมทำลายศาสนาฮินดูจึงยากที่ศาสนาจะสามารถเป็นอิสระอย่างแท้จริง ยิ่งกว่านั้นศาสนาอาจจะตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง เป็นฝึกเป็นฝ่ายทางการเมือง ดังที่เป็นอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน เพราะคนในวงการศาสนาเองก็มีใช้พระอริยบุคคล การดูแลศาสนาซึ่งอาจรวมถึงการจัดการศาสนา ถ้าจะให้มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยอำนาจบ้านเมือง คนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยพูดเรื่องให้ศาสนาจัดการตัวเองโดยอิสระ แต่จะพูดเรื่องบ้านเมืองควรช่วยจัดการศาสนาและช่วยศาสนาจัดการกับปัญหาต่าง ๆ อย่างไร ข้อเสนอในเรื่องนี้มี 3 ประการ ซึ่งเป็นข้อเสนอรวม ๆ ไม่เฉพาะปัญหาอันเกี่ยวข้องกับศิลปะ

ข้อเสนอแรกคือให้นับระบบการจัดการของพุทธศาสนาที่มีอยู่แล้ว เช่น กรณีมีพระธรรมและพระวินัยธรรม รวมทั้งระบบการดำเนินการที่มีระบุไว้ในพระวินัยมาปรับเป็นระเบียบและวิธีดำเนินการของคณะสงฆ์ แต่การจัดการในลักษณะนี้อาจจะได้ประโยชน์ส่วนเดียวคือการจัดการภายในของสงฆ์ ไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ซึ่งเป็นปัญหาที่มาจากภายนอกได้

ข้อเสนอที่สองคือ การเสนอให้รัฐออกพระราชบัญญัติและกำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับศาสนาและปัญหาภายในให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานเดิม หรือหน่วยงานใหม่ก็ได้ การที่ต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกคือรัฐก็เพราะรัฐมีอำนาจประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งปัญหาบางประการพระสงฆ์แก้ไขกันเองไม่ได้หรืออยู่พ้นอำนาจของพระสงฆ์ก็ต้องให้องค์การภายนอกเข้ามาช่วยแก้ไข ซึ่งอาจเป็นการเข้าไปจัดการโดยพระสงฆ์เป็นผู้ร่วมกันหาทางออก กรณีที่หาทางออกไม่ได้บ้านเมืองอาจเป็นผู้เสนอทางออกหรือตัดสินในที่สุด สมัยก่อนพระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นหลัก แต่ปัจจุบันกฎหมายเป็นหลัก การจัดการก็ต้องเปลี่ยนจากพระราชอำนาจไปสู่อำนาจกฎหมายซึ่งจะต้องออกโดยรอบคอบ ในการออก

พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงควรรับฟังความเห็นจากพระสงฆ์ องค์การพุทธศาสนา นักวิชาการและประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความรอบคอบดังกล่าว

ข้อเสนอที่สามคือ การคัดคนมาบวชแบบที่คริสต์ศาสนาทำอยู่ โดยคัดคนมาบวชตั้งแต่เด็กให้ทุนเล่าเรียนโดยมีหลักสูตรที่สร้างพระให้เป็นเอกเทศทางค่านิยมพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม เพื่อให้พระเป็นผู้มีความรู้ศาสนาอย่างแท้จริง ควรมีระเบียบการบวชแบบประเพณีและการบวชเพื่อทำงานศาสนาตลอดชีวิตที่ชัดเจน ซึ่งอาจช่วยแก้ปัญหาที่พระสงฆ์ทำผิดโดยไม่รู้ และให้มีผู้รู้ในศาสนาที่จะตัดสินปัญหาต่าง ๆ พระสงฆ์ที่ประพฤติผิดนอกกรอบจะน้อยลงถ้ามีผู้รู้พุทธศาสนาดังเช่นพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) หรือพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มาก ๆ ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการทำผิดขึ้นในศาสนา และไม่ให้ความชั่วร้ายจากภายนอกเข้ามาบ่อนทำลายศาสนา

ข้อเสนอเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้ข้อหนึ่งข้อใด อาจจะสร้างระบบภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาทั้งปัญหาภายในและปัญหาที่มาจากภายนอก โดยพิจารณานำข้อที่เป็นประโยชน์มาปรับเข้าด้วยกัน ๑

เรื่อง “เปลือกของพระพุทธศาสนา : ข้อดีและข้อเสีย”

อะไรคือแก่นอะไรคือเปลือก

อะไรคือแก่นของพระพุทธศาสนา อะไรคือเปลือกเป็นเรื่องที่ยังมีได้นิยามกันให้ชัดเจน แต่ก็ก็เป็นคำที่พูดกันทั่วไปในการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเช่นเดียวกับคำที่มีความหมายกำกวมอื่น ๆ เช่นอะไรเป็นประชาธิปไตย อะไรไม่เป็นประชาธิปไตย อะไรเป็นทุนนิยมอะไรไม่เป็นสิ่งที่คนหนึ่งเห็นว่าเป็นแก่นอีกคนหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นเปลือก เช่นบางคนอาจเห็นว่าสิ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นแก่น สิ่งที่เป็นเรื่องนอกพระไตรปิฎกเป็นเปลือก แต่บางคนก็อาจเห็นว่าแม้แต่ไตรลักษณ์ก็เป็นเปลือกมีแต่พระนิพพานเท่านั้นที่เป็นแก่น นิยามเรื่องแก่นและเปลือกของพระพุทธศาสนาของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน สิ่งที่เห็นตรงกันก็คือแก่นสำคัญว่าเปลือก แต่ความเข้าใจที่ต่างกันเกี่ยวกับเปลือกก็ทำให้บางคนเห็นว่ามีเปลือกที่ดีและเปลือกที่ไม่ดี ส่วนเปลือกที่ดีก็มีความเห็นว่ามีตมามากน้อยต่างกัน

ความเข้าใจว่าอะไรเป็นแก่นอะไรเป็นเปลือกอาจพิจารณาได้หลายมุมมองเช่นดูสิ่งที่ปรากฏกับสิ่งที่ซ่อนอยู่ สิ่งที่อยู่ในตัวคือจิตเป็นเรื่องแก่น สิ่งที่อยู่นอกตัวคือวัตถุเป็นเปลือก ความสุขทางใจเป็นแก่น ความสุขทางกายเป็นเปลือก รูปร่างภายนอกน่าเกลียดแต่จิตใจภายในเป็นคนดีหรือจิตใจงาม ดูรูปแบบกับเนื้อหา เช่น คนมีรูปร่างหน้าตาต่างกันแต่มีความเป็นคนเหมือนกัน การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากมีการกระทำต่างกันแต่เป็นการกระทำด้วยความเมตตากรุณาเหมือนกัน ดูความเป็นศูนย์กลางกับความเป็นขอบนอก เช่น ความคิดหลักกับความคิดย่อยที่ขยายความออกไปเป็นลำดับ แก่นของตนไม่กับเปลือกของตนไม้ ไข่แดงกับเปลือกไข่ ดูความสำคัญมากน้อย ส่วนที่สำคัญเป็นแก่นส่วนที่สำคัญน้อยกว่าเป็นเปลือก เช่น อริยสัจ 4 เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ธรรมอื่น ๆ ที่ขยายออกมาจากอริยสัจ 4 ซึ่งสำคัญน้อยกว่าเป็นเปลือก นิพพานเป็นแก่นธรรมอื่นเป็นเปลือก

ความเป็นแก่นและเปลือกอาจพิจารณาในลักษณะเชิงเดียวกับเชิงซ้อนคือแก่นเดียวหรือหลายแก่น

รวมกันเป็นกลุ่ม เช่นความเชื่อแก่นของคนไทยคือ ผี พราหมณ์ และพุทธรวมกัน ส่วนเปลือกคือกลุ่มของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแก่นทั้งสามนั้น การพิจารณาในแง่ต่างกับการพิจารณาว่าพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อแก่นเพียงอย่างเดียว ส่วนผีและพราหมณ์เป็นเปลือก ซึ่งทำให้ความเชื่ออีกสองอย่างลดความสำคัญจากแก่นลงเป็นเปลือก

การพิจารณาแบบพลวัต

การพิจารณาแก่นและเปลือกดังกล่าวมาแล้วเป็นการพิจารณาการแยกส่วนคือมีสิ่งที่เป็นแก่นและเปลือกที่แยกกันอย่างตายตัว ซึ่งก็อาจแยกส่วนมากกว่านี้ได้เช่น แยกเป็น แก่น กระพี้ และเปลือก เป็นต้น แต่เนื่องจากแต่ละส่วนดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลง หรือมีพัฒนาการ ความเป็นแก่นหรือความเป็นเปลือกก็เคลื่อนได้ เช่น แต่เดิมความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อแก่นของคนไทยต่อมาเมื่อลัทธิพราหมณ์เคลื่อนเข้ามาและมีพลังเหนือกว่า ลัทธิพราหมณ์ก็เป็นแก่น ผีก็เคลื่อนออกไปอยู่รอบนอก เมื่อพุทธเคลื่อนเข้ามาเป็นแก่นพราหมณ์ก็เคลื่อนออก ในช่วงที่ความเชื่อยังไม่ชนะกันเด็ดขาดก็มีการนับถือรวม ๆ กันเป็นแก่นหลายแก่นการเคลื่อนเข้ามาของพุทธศาสนามหายาน เช่น รูปพระโพธิสัตว์กวนอิมที่เข้ามาอยู่ในวัดต่าง ๆ ก็เป็นตัวอย่งการเคลื่อนทางความเชื่อที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การศึกษาเรื่องแก่นกับเปลือก จึงอาจพิจารณาในเชิงพลวัตได้อีกแง่หนึ่ง ซึ่งก็อาจทำนายอนาคตของความเคลื่อนไหวอย่างแน่นอนตายตัวไม่ได้

การพิจารณาแบบองค์รวม

การพิจารณาแบบไม่แยกส่วนอีกแบบหนึ่งคือการพิจารณาแบบองค์รวม หรือการพิจารณาในเชิงบูรณาการคือไม่ประเมินแยกส่วนว่าแก่นเป็นส่วนสำคัญและมีคุณค่า ส่วนเปลือกคือส่วนเกิน ไม่จำเป็นและไม่มีความหรือทำให้แก่นเสีย แต่มองว่าแก่นกับเปลือกคือสิ่งที่รวมกันและประกอบกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความต่อเนื่องกันอย่างแยกไม่ได้ในความเป็นจริง การแยกแก่นกับเปลือกเป็นการแยกในความคิด เมื่อใดที่มีการแยกออกจากกันก็เป็นการทำลายความเป็นสิ่งนั้น ๆ เช่นความเป็นต้นไม้ที่มีชีวิต การพิจารณาในลักษณะนี้อาจสะท้อนสภาพปัจจุบันได้ชัดเจนกว่าการมองแบบสถิตและแยกส่วน

การเคลื่อนออกจากแก่น

เราอาจกล่าวได้ว่าแก่นของศาสนาคือธรรม แก่นของธรรมคือความจริงสูงสุดของศาสนานั้น ๆ ส่วนอื่นๆ เช่นวัฏวาทาราม พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นเปลือก พระธรรมเป็นแก่นของพุทธศาสนา ธรรมต่าง ๆ เป็นเปลือกของธรรมสูงสุดคือนิพพานซึ่งเป็นแก่นของธรรม เมื่อมีการใช้ธรรมแง่มุมต่าง ๆ ที่คนเราเข้าใจธรรมที่ใช้ก็เพิ่มขึ้น เช่น กรรมอาจจะพิจารณาในเชิงบุคคลก่อนแล้วขยายไปพิจารณากรรมของสังคมหรือกรรมทางเศรษฐกิจก็ได้ โดยยังยึดหลักการของพระพุทธศาสนา เช่นนี้ก็เป็นกรขยายของแก่นออกไป แต่แก่นก็อาจขยายหรือเคลื่อนออกนอกตัวธรรม ไปสู่การปฏิบัติ กิจกรรมและวัฏธรรมได้ซึ่งก็อาจมีทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียต่อการเข้าถึงแก่นและต่อตัวแก่น เช่นทำให้เกิดศาสนพิธีที่มีการปฏิบัติอันก่อให้เกิดความศรัทธา การทำความดีต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก ต่อส่วนรวมและต่อศาสนา หรือทำให้เกิดงานศิลปะที่เกี่ยวกับศาสนา เช่นศาสนสถานและศาสนวัตถุที่สวยงาม เป็นต้น

ในทางตรงข้ามการขยายออกจากแก่นก็อาจนำไปสู่เปลือกที่ไม่ดีได้ เช่นแก่นย้ายจากพระธรรมคำสอนไปสู่สิ่งที่มองเห็นจับต้องได้คือพระพุทธรูป ที่เป็นตัวแทนปรัชญาของศาสนา ผ่านการปรับปรุงเชิงศิลปะจนลงตัวสื่อความคิดและเรื่องราวเป็นปางต่าง ๆ แต่ในเวลาเดียวกันการบูชาพระพุทธรูปก็เคลื่อนไปเป็นแบบเทวนิยมคือบูชาพระพุทธรูปเหมือนบูชาเทวรูปที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์และสามารถอ้อนวอนขอพรและความสำเร็จต่าง

ๆ ได้ ทำให้เกิดการสร้างเครื่องประดับตกแต่งที่อลังการ สร้างโบสถ์วิหารที่วิจิตรเหมือนนิมาน เปลี่ยนจากความเรียบง่ายของศาสนาเป็นความหรูหรา สร้างพระพุทธรูปและรูปพระเถระ พระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ ให้ใหญ่โต เป็นการอวดความใหญ่โต ความเกินพอดี มีการใช้จ่ายเงินทองมากมาย เกิดความเคลื่อนจากธรรม และการปฏิบัตินำไปสู่การทำบุญด้วยอามิสเกิดการซื้อขายบุญ พุทธพาณิชย์ไปจนถึงการหลอกลวงและความหมกมุ่นในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ที่จะบันดาลให้ได้ความสุข ลาภยศ ความมีเสน่ห์ ความคงกระพัน แคล้วคลาดต่าง ๆ จนลืมความสำคัญของการปฏิบัติตามธรรม เกิดระบบวัดขายบุญ ชาวบ้านซื้อบุญ เกิดการกระทำที่ห่างศาสนาเช่นกราบไหว้สิ่งที่มีคุณธรรมชาติเช่นลูกกรอก สัตว์ที่พิกลพิการ สัตว์ที่ไม่รู้จักต้นไม้ลักษณะแปลก ๆ อยู่ทั่วไปในสังคม

แก่นศาสนาของคนไทยไม่ใช่แก่นพุทธศาสนา

คนไทยเคยนับถือผีมาอย่างไรในปัจจุบันก็ยังมี การนับถือเช่นนั้นอยู่ เคยนับถือเทวดาของพราหมณ์มาอย่างไรก็ยังคงนับถืออยู่ แม้ปัจจุบันนับถือพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักแต่ก็มีมหายานเข้าปะปน แก่นศาสนาของคนไทยจึงประกอบด้วยศาสนาทั้งแบบนับถือผี เทวนิยม และพุทธศาสนา โดยที่รู้ว่ากรณีใดจะประกอบพิธีของฝ่ายใด อย่างไร ตามโอกาสที่เหมาะสม มีการผสมกลมกลืนผี เทวดาของพราหมณ์และเทวดาอย่างศาสนาพุทธเข้าด้วยกัน เคยไหว้ผีเช่นสรวง บวงสรวงเทวดาด้วยอาหารอย่างไรก็ถวายพระพุทธรูปเช่นนั้น มีการจัดลำดับ พระรัตนตรัยไว้สูงสุด เทวดารองลงมา และผีรองลงมาอีกชั้นหนึ่ง ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ จึงมีมากเพราะมีทั้ง 3 แก่น และทั้งหมดนี้ยังปะปนกันเช่นอยู่ร่วมสถานที่ อยู่ร่วมพิธี อยู่ร่วมบทกวีเป็นต้น พิธีกรรม วัตถุสิ่งของและสถานที่จึงมีแตกต่างหลากหลายไปตามแก่นนั้น ๆ

เมื่อเป็นเช่นนั้นแก่นศาสนาของคนไทยจึงไม่ใช่แก่นของพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นแก่นกลางสุดคือนิพพาน แก่นที่กว้างออกมาคือโลกุตตรธรรมหรืออย่างกว้างที่สุดคือธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกสั่งสอน คนธรรมดา ๆ มักจะหวังความสุขทางโลกียะและหวังสวรรค์เป็นจุดหมายชีวิตมากกว่าปรารถนาพระนิพพานความสุขในโลกนี้เช่นความสุขทางเนื้อหนังหรือประสาทสัมผัส ความมั่งคั่งร่ำรวยเกียรติยศชื่อเสียง มักหาได้ด้วยความรู้สมัยใหม่ที่ไม่ใช่ธรรมหรือไม่ก็ด้วยการฉ้อฉลฉ้อโกงตามวิถีของลัทธิผีและเทวนิยม ซึ่งง่ายกว่าและใกล้กว่านิพพานที่ต้องปฏิบัติบำเพ็ญเพียรและเข้าถึงได้ยาก เมื่อมองจากแง่มุมศาสนาพุทธ ศาสนาเหล่านั้นซึ่งไม่ใช่หนทางเข้าถึงนิพพานจึงเป็นเรื่องเปลือก และเราก็เห็นเปลือกดังกล่าวปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย แต่ทว่าตราบดีที่พระพุทธศาสนายังไม่ใช่สิ่งที่ชาวไทยส่วนใหญ่ศึกษาจนถึงแก่น สิ่งที่เคยเป็นแก่นอยู่แต่เดิมแม้ในมุมมองทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าเป็นเปลือกก็จะยังคงดำรงอยู่ต่อไป

เหตุที่เปลือกพอกพูนมากขึ้นในปัจจุบัน

ข้อวิพากษ์ของชาวพุทธในปัจจุบันก็คือชาวพุทธไม่ค่อยมีความรู้ศาสนาพุทธ บางคนไม่รู้เลย บางคนรู้นิดหน่อยจากการเรียนในโรงเรียน ที่รู้ลึกลงมีน้อย และที่รู้แล้วปฏิบัติเพื่อละกิเลสยิ่งน้อยลงไปอีก ในภายหน้าอาจหาคนที่บวชตลอดชีวิตได้ยากมาก ความไม่รู้ว่าจะอะไรคือแก่นอะไรคือเปลือกเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ยึดเปลือกมากกว่าแก่น และความไม่รู้นั้นก็มาจากเหตุหลายประการ

ประการแรก แม้ในสมัยที่ความรู้สำคัญของสังคมไทยคือความรู้พระพุทธศาสนาก็ยังมีการยึดเปลือกกันมาก เพราะเป็นความเชื่อมาแต่เดิมไม่ว่าจะเป็นเรื่องผี เรื่องเทวดาแบบพราหมณ์ ไสยศาสตร์ พิธีกรรมและพิธีรีตองต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตตั้งแต่เกิดไปจนตาย

ประการที่สอง แม้ในสมัยที่พระพุทธศาสนาเป็นความรู้หลักของสังคมคนก็ยังแยกแก่นแยกเปลือกไม่

ออก ครั้นถึงสมัยปัจจุบันที่ความรู้วิทยาศาสตร์เป็นความรู้หลักและได้เบียดความรู้พระพุทธศาสนาจนเหลือที่เล็กน้อยในระบบการศึกษา ก็ยิ่งทำให้คนสนใจที่จะรู้พระพุทธศาสนาน้อยลงไปอีก คนที่มีการศึกษาสูงรู้วิทยาศาสตร์และวิชาทางโลกอื่น ๆ ดีกว่าพระพุทธศาสนา ส่วนคนที่มีการศึกษาน้อยก็ไม่มีทั้งวิทยาศาสตร์และพระพุทธศาสนา

ประการที่สาม การงานและชีวิตในสังคม ส่วนมากเป็นเรื่องความสะดวกสบายทางวัตถุ ซึ่งอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการผลิต คนที่มีความรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิชาที่จัดการความรู้หรือเกี่ยวข้องกับความรู้ดังกล่าวจึงจะมีงานทำ พันยุคที่ขุนนางและข้าราชการมาจากคนที่ศึกษามาจากวัด นอกจากคนจะมุ่งศึกษาความรู้ทางโลกแล้ว ความรู้ดังกล่าวยังมีมากจนคนแทบไม่มีโอกาสศึกษาพระพุทธศาสนาหรือถึงมีก็ไม่สนใจ อย่าว่าแต่จะแยกแยะแยกเปลือก แม้พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไรก็ไม่มีความรู้

ประการที่สี่ ความคุ้นเคยกับความสะดวกสบายทางวัตถุ และความเคยชินกับสังคมที่พึ่งพาวัตถุ ถูกกลุ่มรุมด้วยข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องทางวัตถุ แม้เงินทองที่หามาได้เกือบทั้งหมดก็ใช้บริโภควัตถุ ความสุขทางใจ ความดีงาม ก็ไม่อยู่ในความสนใจใคร่ครวญ หากไม่เกิดความทุกข์หรือความไม่สมหวังทางวัตถุแล้ว ก็ยากนักที่จะหันมาสนใจศาสนาและพึ่งพาศาสนา บริโภคนิยมทำให้คนต้องพึ่งเงินและเห็นเงินเป็นพระเจ้าไปในที่สุด ในปัจจุบันระหว่างเปลือกกับแก่นพระพุทธศาสนา เปลือกยอมเป็นที่ใช้หาเงินได้มากกว่า ฝ่ายวัตถุนิยมก็ใช้ศาสนาหาเงิน และฝ่ายศาสนาที่หาเงินเพื่อพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ

ประการที่ห้า ประชาธิปไตยเสรีที่ให้เสรีภาพทางศาสนาซึ่งเป็นปรัชญาของประเทศที่ศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อส่วนบุคคล มีใช้สถาบันอันเป็นที่เคารพของรัฐดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ศาสนาย่อมได้รับฐานะเป็นเพียงความคิดอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ การเมือง ข่าวสาร ซึ่งคนมีเสรีภาพจะตีความหรือวิพากษ์วิจารณ์ไปอย่างไรก็ได้ ความคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างกันในศาสนาเดียวกันก็เกิดง่าย ไม่ศึกษาและรับว่าไม่รู้ก็พอทำเนาแต่สภาพเช่นนี้ทำให้เกิดพวกที่ไม่รู้ศาสนาที่มักพูดเรื่องศาสนาผิดไปจากความเป็นจริงทำให้เกิดความเข้าใจผิด ๆ แพร่ไปในหมู่คนซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่รู้พระพุทธศาสนา

สภาพการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้พระพุทธศาสนาไม่ใช่ความรู้ที่จำเป็นจะต้องศึกษาเพื่อความอยู่รอด แต่กลับเป็นความรู้ที่ศึกษาเพราะความสนใจเป็นพิเศษส่วนตัว ซึ่งต่างกับในอดีตที่เป็นความรู้หลัก ในปัจจุบันสถานศึกษาแม้อยู่ในวัดก็แยกจากวัด ความรู้ที่ไม่ได้มาจากพระ บางทีพระองค์กลับกลายเป็นผู้ไม่มีความรู้ เพราะคำว่าความรู้ในปัจจุบันหมายถึงความรู้ทางโลก

ฉี เทวตา โหราศาสตร์ โชคลาง ไสยศาสตร์ เคล็ด ในสังคมวัตถุนิยม

ฉี เทวตา โหราศาสตร์ โชคลาง ไสยศาสตร์และเคล็ดได้รับความนิยมในสังคมมนุษย์ที่ความรู้วิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญ และนักวิทยาศาสตร์หวังว่าหากวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายความจริงของธรรมชาติได้ คนก็จะเชื่อเรื่องดังกล่าวน้อยลง แต่ความคาดหวังดังกล่าวก็ไม่เป็นจริง ในสมัยที่วิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญเรื่องดังกล่าวทำหน้าที่อธิบายสิ่งที่มนุษย์สงสัย ทำนาย และทำการแล้วบังเกิดผลสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้าง แต่ก็ไม่มีวิชาอะไรอื่นเป็นทางเลือก ครั้นวิทยาศาสตร์เจริญคำตอบของวิทยาศาสตร์ก็จำกัด ไม่อาจตอบเรื่องลึกลับ เรื่องชีวิตในอดีตชาติหรือความเป็นไปในอนาคต เพราะห้ โชคดี โชคร้าย ความสำเร็จในการลงทุน ฯลฯ ให้เป็นที่พอใจและสบายใจของคนได้ เรื่องดังกล่าวจึงยังเป็นที่พึ่งและเป็นวิธีการในกรณีเช่นนั้นอยู่ การทำนายดวงชะตา ฮวงจุ้ย พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ การสะเดาะเคราะห์ แม้อาจหวังผลเต็มที่ไม่ได้แต่ทำแล้วก็

สบายใจขึ้นและไม่สบายใจถ้าไม่ทำ เพราะที่ทำแล้วสำเร็จและไม่ทำแล้วหายนะก็มีตัวอย่างให้เห็น คนอยากเลี้ยงโชคทางลอตเตอรี่ไม่รู้ว่าจะออกเลขอะไร การบนบานศาลกล่าว ขอเลขจากคนทรง ชูตประตูปอสต์ ชูตต้นไม้ คุน้ำตาเทียน แก้วผ่นก็เป็นวิธีที่จะให้ได้ตัวเลขอย่างพอมือที่มามีที่ไปอยู่บ้าง วิธีไหนที่คนอื่นทำแล้วรวยก็ลองทำดู คนไม่มีลูกอยากได้ลูก ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ไม่ได้ผล การบนบานศาลกล่าว การขอลูกจากพระพุทธรูป จากเทวดาก็ยังมีความหวังมีโอกาสดีกว่าไม่ทำอะไรเสียเลย วิทยาศาสตร์ตอบเรื่องวัตถุได้ แต่ตอบเรื่องนามธรรมเช่นเรื่องลึกลับ ศักดิ์สิทธิ์ มงคล อัปมงคล ดวง สมพงศ์ ความตึงกับชะตา ไม่ตึงกับชะตาไม่ได้ วิทยาศาสตร์ใช้วิธีปฏิเสธเรื่องเหล่านี้ แต่คนทั่วไปไม่ปฏิเสธ เมื่อวิทยาศาสตร์ตอบไม่ได้ คำตอบจากเรื่องเหล่านี้ก็เป็นทางเลือก เปลือกจึงคงอยู่ทั้ง ๆ ที่วิทยาศาสตร์ครอบงำสังคมในด้านวัตถุ นักเรียนที่สอบเข้าเรียนคณะวิทยาศาสตร์ก็ยังบนบานศาลกล่าวเพื่อให้สอบเข้าได้

เปลือกดีเปลือกไม่ดี

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และเผยแผ่พระศาสนาจนมีพระรัตนตรัยครบแล้วและได้ทรงส่งพระสาวกไปเผยแผ่ศาสนาที่มีทั้งผู้เข้ามาบวชและผู้เข้ามาดูแลพระสงฆ์คืออุบาสกอุบาสิกาจึงนับว่าอุบาสกอุบาสิกาแม้ไม่ใช่ผู้บวชและยังห่างไกลแก่นคือพระนิพพานแต่ก็มีความสำคัญในด้านการอุปถัมภ์ค้ำชูศาสนาเหมือนเปลือกที่ห่อหุ้มรักษาแก่น เมื่อชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนาก็มีการปฏิบัติต่อพระสงฆ์อย่างเคารพซึ่งก็คงจะใช้พิธีการอย่างที่เคยปฏิบัติกันในศาสนาพราหมณ์เมื่อปฏิบัติต่อพราหมณ์และเทวดา อะไรที่เห็นว่าดี งาม แสดงความเคารพเลื่อมใสก็คงนำมาใช้ด้วย เหตุที่การปฏิบัติเช่นนั้นเป็นปกติ เป็นวัฒนธรรมที่ดำเนินในชีวิตเป็นประจำอยู่แล้ว

ครั้นเมื่อพระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนที่เป็นไทยในปัจจุบันและได้พบกับศาสนาพราหมณ์และลัทธิผีที่มีมาแต่เดิมก็เกิดการกลืนกัน เทวนิยมอย่างพราหมณ์ก็กลืนผีไว้เป็นส่วนหนึ่งของเทวดา และพุทธก็กลืนเทวดาและผีเข้าเป็นส่วนหนึ่งโดยที่พระพุทธเจ้าทรงนำเอาเรื่องเทวดาของพราหมณ์มาอธิบายอย่างพุทธ ความคิดทั้งสามได้ถูกจัดระบบให้พระอยู่เหนือเทวดาและผีไว้ได้สุดเนื่องจากไม่ขัดกับพุทธศาสนาแต่เมื่อคำนึงถึงฐานะทั้งเรื่องเทวดาและผีก็สำคัญน้อยกว่าพระ เรื่องเกี่ยวกับเทวดาและผีจึงจัดเป็นเปลือก เพราะห่างแก่นคือนิพพาน

เราจะเห็นได้ว่าเปลือกเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมเจาะกับพัฒนาการของศาสนา ในสังคมที่ศาสนาเผยแผ่เข้าไป นับว่าเป็นเปลือกดีที่ทำให้ศาสนามั่นคงและตั้งเป็นสถาบัน มีผู้ดูแลรักษาจนเป็นสถาบันของรัฐได้ แต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเปลือกก็พัฒนาด้วยเช่นกัน เช่น พิธีรดอง ประเพณีต่าง ๆ ทั้งเทวดาและผีมีมาก มีทั้งเวทมนตร์คาถา ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ พิธีหลวง พิธีราษฎร์ ตั้งแต่เกิด เข้าสู่วัยหนุ่มสาว บวชเรียน แต่งงาน เจ็บป่วย ไปจนตายก็ยังมีพิธี ทำให้คนติดพิธีที่ซับซ้อนขึ้นแทนที่จะศึกษารวบรวมเพื่อเข้าถึงความละเอียดลึกซึ้ง

เรื่องของเทวดายังประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ความศักดิ์สิทธิ์และเรื่องเหนือธรรมชาติ เมื่อเทวดาศักดิ์สิทธิ์เช่นนั้น พระพุทธรูปก็มีความศักดิ์สิทธิ์ด้วยเพราะสูงกว่าเทวดา หรือบางครั้งก็ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีเทวดาลำคัญหรือเทวดาหลายองค์รักษา ทำให้มีการเช่นสรงบูชา พระพุทธรูปจึงเป็นเสมือนเทวรูป และพระพุทธรูปกลับถูกกลืนเป็นเทวนิยมไปโดยปริยาย จึงเห็นกันโดยทั่วไปว่าเป็นการเคลื่อนไหวของพุทธศาสนาที่เป็นแก่นไปสู่เปลือกที่เป็นเทวนิยม ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับความสำคัญที่ต่ำกว่า เปลือกก็เริ่มจะถูกมองว่าไม่ดี เพราะทำให้ห่างแก่นของพระพุทธศาสนาออกไปทุกที ยิ่งระดับชาวบ้านด้วยแล้วก็กลับไปสู่ระดับที่ต่ำสุดคือพหาลาภโดยไม่ฟังตน แต่ฟังผี ฟังโชค ฟังไสยศาสตร์ ติดข้องในเรื่องผีและวิญญาณ ยิ่งกว่าธรรมะ เป็นการ

คิดเปลือกที่ไม่ดียิ่งกว่าเทวนิยม

เนื่องจากการติดเปลือกดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นเรื่องมงคล ความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ โชคลาภ การคลั่งคลั่ง ฤกษ์ยาม ยิ่งเป็นเปลือกที่เลวร้ายลงไปอีกเมื่อมีการนำเรื่องเหล่านี้ไปสร้างความรำรวยและ หลอกลวง ซึ่งก็เกิดอยู่ทั่วไปทั้งในวัดและนอกวัด อุบายอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์สร้างพระเครื่องแล้วกำชับว่าห้ามค้า หรือต้องอยู่ในศีลในธรรม และมอบพระเครื่องหรือเครื่องรางให้เปลวก็เปลี่ยนไปกลับกลายเป็นการสร้างพระ เครื่องแล้วโฆษณาสรรพคุณอิทธิปาฏิหาริย์เพื่อหาเงินจนกลายเป็นพุทธพาณิชย์ เปลือกที่ไม่ดีเหล่านี้ได้พอก พูนขึ้น ยิ่งคนไม่ศึกษาพระธรรมก็ยิ่งหลงติดอยู่กับเปลือกมากยิ่งขึ้นจนไม่รู้จักพุทธศาสนาที่แท้จริง แม้ เปลือกก็แยกไม่ออกว่าเปลือกใดดี เปลือกใดไม่ดี

เกณฑ์พิจารณาเปลือก

เปลือกอาจจะดีหรือไม่ดีในตัว เช่นคนปลอมบวชหากินกับศาสนา แต่เปลือกส่วนมากมักจะดีหรือไม่ดี เพราะการนำไปใช้ เช่น การสร้างพระเครื่องแจกเป็นการช่วยให้คนที่เข้าถึงธรรมะยาก ๆ ได้มีพระพุทธรูปเป็น ที่พึ่งอย่างเป็นรูปธรรม หรือถ้าให้เข้าบูชาเพื่อทำกุศลบางเรื่องที่ไม่เกินพอดีก็เป็นคุณ แต่ถ้าทำด้วยความโลภ เกินพอดีก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี นอกจากนั้นเปลือกอาจจะดีแต่ไม่ดีเพราะคนติดเปลือกแล้วไม่แสวงหาธรรม เช่นติด พิธีกรรมโดยไม่เห็นธรรมที่แฝงอยู่ เปลือกจะเป็นเรื่องดีหรือไม่จึงขึ้นกับธรรมชาติของเปลือก วิธีนำไปใช้ และตัวบุคคลที่ใช้ เราต้องการเปลือกที่ดีและกำจัดเปลือกที่ไม่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาเพื่อแยกให้ ได้ว่าเปลือกใดดี เปลือกใดไม่ดี ซึ่งมีข้อพิจารณาได้ดังนี้

1. เป็นทางนำเข้าสู่ธรรม คือ ใช้เปลือกเช่น ศิลปะแขนงต่าง ๆ สื่อ ความเชื่อโชคลาง ความเชื่อ ไสยศาสตร์ เป็นหนทางเปลี่ยนพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดให้กลับเป็นหรือให้เป็นไปในทางที่ดี ทำให้นับ ถือความดีมากกว่าความชั่ว ตั้งอยู่ในศีลธรรมมากกว่าหลงไปในอบายมุข
2. สอนธรรม คือมีเนื้อหาที่เป็นเรื่องธรรมะ แสดงข้อดี คุณค่า ประโยชน์ของธรรม เพื่อให้คนตั้งอยู่ใน ธรรมเช่น ศิลปะที่เนื้อหาเป็นเรื่องธรรมะ
3. เป็นปัจจัยให้เกิดกุศล สิ่งที่ดีงาม เช่น ทำให้คนพอใจจะทำบุญ เสียสละอุทิศตนเพื่อทำสิ่งที่ดีงาม เช่น สาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือผู้อื่น การยึดมั่นในความดีมากกว่าความรำรวย การยกย่องคนดี การ ปรับปรุงตนให้เป็นคนดี
4. นำเข้าสู่แก่น คือ ชักจูงให้ยึดมั่นศรัทธาในความจริงของศาสนาและมุ่งปฏิบัติตนไปสู่จุดหมาย ของศาสนาคือการละชั่ว ทำดี ให้สูงขึ้นโดยลำดับ โดยมีแก่นคือความพ้นจากกิเลสเป็นจุดหมาย เป็นอุดมคติ และเป็นมาตรฐานในการตัดสินว่าอะไรดีอะไรชั่ว เป็นอุบายทำให้คนดี
5. ไม่เป็นไปเพื่อมุ่งผลประโยชน์ส่วนตัว กลุ่มบุคคล หรือมุ่งสะสมให้มีเงินทองมาก ๆ ซึ่งจะทำให้ กิจกรรมที่เป็นเปลือกของศาสนามุ่งเงินมากกว่ามุ่งงานหรือกุศลกรรม
6. มีทิศทางมุ่งไปสู่แก่นมีข้อออกห่างจากแก่น
7. ไม่มุ่งนำไปสู่ความเสียหาย

อุปสรรคที่ทำให้คนเข้าไม่ถึงแก่นศาสนา

ปัญหาที่ทำให้คนติดเปลือกคือการไม่รู้แก่น และการไม่รู้แก่นนั้นมีเหตุผลหลายประการคือ

1. พระสงฆ์ที่บวชแต่ไม่ได้เรียน ไม่รู้ทั้งบาลีและพุทธศาสนาสอนแก่นไม่ได้
2. พระสงฆ์ที่รู้บาลี รู้พุทธศาสนา แต่ยึดในลาภยศให้ความสำคัญแก่กิจกรรมเช่น การเจิม การ

สร้างวัดถมุงคัล การทำพิธีให้เกิดลาภ สะเดาะเคราะห์ ลักยันต์ ซึ่งเป็นเปลือกของศาสนา แต่ทำให้ได้เงินทอง ชื่อเสียง จึงทำกิจกรรมชนิดนี้มากกว่าสอนแก่นอย่างท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านปัญญานันทภิกขุ ท่านเจ้าคุณประยุทธิ์ และพระอาจารย์สายพระอาจารย์มั่น

3. การทำพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาบาลีแม้จะดูขลังศักดิ์สิทธิ์ แต่คนก็ไม่เข้าใจ ควรมีการแปลหรืออธิบายเป็นภาษาไทยเพื่อให้คนเข้าใจ เพราะบทสวดในพิธีโดยเฉพาะงานศพเป็นเรื่องแก่นแท้ทั้งสิ้น

4. ใช้เปลือกเกินความจำเป็นจนเกินหาย เช่นมุงเรื่องวัดถมุงคัลเกินไป สร้างโบสถ์อย่างเป็นทางการแบบแผนตายตัวและหรูหราเกินความจำเป็น สอนธรรมแบบตลกโปกฮาจนบดบังธรรมที่สอนซึ่งมีเพียงเล็กน้อยอยู่แล้ว

5. ขาดการศึกษาแก่นอย่างจริงจัง แม้พระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาจำนวนหนึ่งก็มีความรู้เรื่องแก่นไม่ผิดพอ ผิดกับชาวตะวันตกที่มุ่งศึกษาเรื่องแก่น ต่อไปคนไทยอาจเป็นพวกโกธเกลือกินต่าง

6. ความไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นเปลือกอะไรเป็นแก่นทำให้ศาสนาเปลี่ยนจากการเน้นแก่นไปสู่การเน้นเปลือกทำให้ประชาชนเห็นเปลือกเป็นแก่นจึงติดอยู่กับเปลือก

เหตุที่ทำให้คนติดเปลือก

1. เปลือกทำให้เกิดความบันเทิงใจเช่น ศิลปะต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสนุกสนาน เช่นงานเทศกาล

2. เปลือกทำให้เกิดงานและอาชีพเช่นอาชีพศิลปะเกี่ยวกับวัด วรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนา แม้พระที่แท้เทศน์มหาชาติได้ก็มีชื่อเสียง อาชีพทำเครื่องสังฆภัณฑ์และของใช้พิธีต่าง ๆ อาชีพผู้เชี่ยวชาญการทำพิธี เช่นตั้งศาลพระภูมิ อาชีพเทคโนโลยีหล่อโลหะ

3. เปลือกตอบสนองของทุนนิยม สามารถใช้สร้างผลประโยชน์ สร้างกำไรได้เช่นพุทธพาณิชย์ต่าง ๆ

4. ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิตและหน้าที่การงาน เช่น ฮวงจุ้ย โหราศาสตร์ การแก้เคล็ดไสยศาสตร์ พิธีบูชาเช่น บูชาแม่โพสพ

5. ความรู้ของคนไทยที่ไม่ดีทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรมทำให้ไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นเปลือกอะไรเป็นแก่น ขาดวุฒิภาวะ

6. คนไทยชอบเชื่อตามกันมากกว่าวิเคราะห์ด้วยเหตุผลเมื่อมีการสร้างกระแสแพร่ระบาดไปโดยรวดเร็ว คนที่เป็นเช่นนี้ตกอยู่ใต้อารมณ์มากกว่าเหตุผล สนใจสิ่งที่ชอบมากกว่าสิ่งที่จริง

7. คุณภาพของอุปนิสัยด้อยลง พระขาดการอบรมเรื่องแก่นเรื่องเปลือกจึงสอนคนไม่ได้หรืออาจสอนผิด ๆ

8. สถาบันศาสนาไม่ค่อยมีพลังและไม่ทำหน้าที่ผิดกับมุสลิมหรือคริสต์ที่มีปฎิกริยาทันทีที่มีการทำผิดต่อศาสนา

9. เสรีภาพที่ไม่รู้จักขอบเขตของไทยทำให้กิจกรรมที่เป็นเปลือกองคองามเหมือนวัชพืชที่งอกจนคลุมพืชที่มีคุณค่าโดยไม่มีใครจัดการ

10. พระสงฆ์ทำเรื่องเปลือกเสียเองชาวบ้านที่ไม่รู้ก็เชื่อว่าเป็นแก่นหรือน้อยอย่างน้อยเชื่อว่าดี หรือไม่ผิด

11. ล้อมวลชนสนับสนุนเปลือก โฆษณาเปลือก ส่วนที่เป็นแก่นก็โฆษณาในช่วงที่ไม่มีคนฟังคนดู

การจัดการเรื่องเปลือกของพระพุทธศาสนา

เมื่อศาสนาขยายตัวเรื่องที่ห่างจากแก่นก็เพิ่มขึ้น ในระยะแรก ๆ ก็อาจเป็นเรื่องที่จำเป็นหรือดีงาม

แม้ในสมัยพุทธกาลก็มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น เช่นการถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายวัด เป็นต้น การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การทำบุญงานมงคล และอวมงคล จนถึงพิธีในวันสำคัญทางศาสนา แต่ในทำนองเดียวกันก็มีสิ่งที่มีทั้งข้อดีข้อเสีย เช่นการขยายวัดให้ใหญ่โต การตกแต่งอย่างประณีตและอลังการ การบริจาคเงินทำบุญ การสร้างพระบูชาและพระเครื่อง ซึ่งแต่เดิมอาจมีจุดประสงค์ที่ดี แต่ภายหลังมีการนำไปใช้ในทางที่ไม่เป็นคุณแก่ศาสนา เพื่อการค้าหรือแม้กระทั่งเป็นการหลอกลวง หรือนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่นอันไม่เป็นการสมควร นานเข้าก็กลายเป็นความเคยชิน แม้จะเห็นกันว่าไม่เหมาะสมหรือเป็นภัยแก่ศาสนาที่หาผู้จัดการไม่ได้ แต่เดิมในสมัยพุทธกาลชาวบ้านเป็นผู้ดูแลจัดการ พระพุทธองค์ก็ทรงฟังเสียงชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านดิ้นหรือร้องเรียนก็ทรงเป็นผู้จัดการต่อมาพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ทรงเป็นผู้จัดการดังเช่นที่รัชกาลที่ 1 ทรงจัดการให้ศาสนาบริสุทธิ์ขึ้น ครั้นสมัยประชาธิปไตยแม้มีผู้ที่จะจัดการได้เช่นสถาบันของสงฆ์ แต่ก็มักไม่ค่อยสนใจหรือบางครั้งก็มีผู้ที่อยู่ในสถาบันดังกล่าวประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นเสียเองบ้าง ความคิดเห็นต่างกันบ้าง ในปัจจุบันจึงมักเป็นงานที่ชาวบ้านดำเนินการผ่านสื่อ ซึ่งก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ปัญหาเรื่องเบสิกจึงเป็นปัญหาการคาซังและแทบไม่มีการแก้ไขในปัจจุบัน ผิดกับศาสนาอื่นที่ศาสนิกชนหรือสถาบันศาสนามักจะดำเนินการทันทีที่เกิดปัญหา แต่นอกจากผู้ที่จะจัดการแล้วเรื่องอื่น ๆ ก็จำเป็นในการจัดการเรื่องเบสิก เช่นเรื่องต่อไปนี้

1. สอนความรู้ทางศาสนาที่ถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานด้านการศึกษา ด้านศาสนา และวัฒนธรรม หรือนักวิชาการพระพุทธศาสนา คือ สอนอย่างเป็นทางการหรือเป็นส่วนบุคคล สอนในระบบการศึกษา สอนผ่านสื่อมวลชน หรือโดยเอกสารหนังสือก็ได้ เช่น ทำบุญมากได้บุญมากนั้นก็ไม่ได้แปลว่าทำบุญด้วยเงินจำนวนมาก ได้บุญมากกว่าทำบุญด้วยเงินจำนวนน้อย แต่อยู่ที่เจตนาของผู้ทำบุญ ความบริสุทธิ์ของทรัพย์ และความดีของผู้รับ เป็นต้น และยังคงสอนด้วยว่าทำบุญด้วยวัตถุได้บุญไม่เท่ารักษาศีลและปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น หากศาสนิกชนมีความรู้ทางศาสนาถูกต้องแล้วก็จะรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรสำคัญมากอะไรสำคัญน้อย สามารถเลือกเชื่อและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและสำคัญได้

2. สอนให้แยกแยะแยกเบสิก พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันรู้จักแยกโลกุตตรธรรมและโลกียธรรม แต่ส่วนมากรู้จักแยกโดยจำตาม ๆ กันมาจึงมีปัญหาเรื่องแค้น และเนื่องจากอยู่กับเบสิกจนเคยชินจนลืมแค้น อีกทั้งผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือครูสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนและในมหาวิทยาลัยก็มักไม่ให้ความสำคัญในการแยกแยะว่าอะไรเป็นเบสิกอะไรเป็นแค้น ทำให้กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาส่วนใหญ่จบลงที่เบสิกแทนที่จะเป็นการใช้เบสิคนำเข้าสู่แค้นมากขึ้นโดยลำดับ สภาพเช่นนี้ทำให้คนเป็นอันมากเข้าใจผิดว่าเบสิกเป็นแค้น ส่วนคนที่แสวงหาแค้นก็มักต่อต้านเบสิกเสียจนมองไม่เห็นคุณค่าของเบสิก เกิดเป็นฝ่ายตรงข้ามแทนที่จะทำให้เบสิกกับแค้นประสานและเกื้อกูลกัน จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่การสอนพระพุทธศาสนาจะต้องมีการแยกแยะกับเบสิก และเบสิกดีกับเบสิกไม่ดีให้เห็นสังคมก็จะต้องมีการเฝ้าระวังและมีการเตือนไม่ให้ศาสนิกชนลุ่มหลงติดเบสิกที่ไม่ดีหรือติดเบสิกจนลืมแค้น

3. การศึกษาของสงฆ์จะต้องทำให้พระสงฆ์เป็นผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา การศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบันที่แยกเป็นสายพุทธศาสตร์กับสายปริยัติธรรม นับว่าเป็นพัฒนาทางการศึกษาของสงฆ์ที่ทำให้เกิดเป็นระบบขึ้น แต่เดิมพระสงฆ์ศึกษาภาษาบาลีและพระพุทธศาสนารวมกันไปโดยศึกษากับอุปัชฌาย์และครูบาอาจารย์ที่เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกตามสำนักต่าง ๆ อันเป็นการสืบทอดพระศาสนาโดยประเพณี การศึกษาแนวนี้ได้มีการจัดระบบขึ้นโดยการเรียนนักธรรมเพื่อรู้พระพุทธศาสนาและเรียนบาลีเพื่อสามารถศึกษา

พระไตรปิฎกให้ลึกซึ้ง พระสงฆ์ที่สามารถเรียนได้เปรียบธรรมชั้นสูง ๆ จัดว่าเป็นผู้มีสติปัญญาดีและสามารถเข้าใจพระธรรมคำสอนได้ แต่ก็มักมีความรู้ความเข้าใจตามแบบประเพณีคือจดจำและเล่าเรื่องราวรวมทั้งอธิบายพระไตรปิฎกได้ สอนได้ ในปัจจุบันความรู้ความเข้าใจดังกล่าวไม่เพียงพอในการวิเคราะห์วิจัยธรรมะเพื่อจะตอบปัญหาต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันซึ่งต่างกับสมัยก่อน การศึกษาสายพุทธศาสตร์ที่มีการศึกษาวิชาทั่วไปทางโลก การเรียนภาษาอังกฤษที่เป็นเครื่องมือหาความรู้สมัยใหม่ และการเรียนพระพุทธศาสนาแบบวิเคราะห์วิจัยเหมาะกับโลกสมัยปัจจุบันมากกว่า แต่ก็ปรากฏว่าการจัดการศึกษาดังกล่าวโดยเฉพาะระดับปริญญาตรียังมีคุณภาพไม่เพียงพอ พระสงฆ์เอาใจใส่ในวิชาพระพุทธศาสนาน้อยกว่าวิชาทางโลกและไม่รู้จะมีความรู้พระพุทธศาสนา การอ่อนความรู้พระพุทธศาสนาทำให้การปฏิบัติกิจต่าง ๆ และการสั่งสอนความรู้พลอยบกพร่องไปด้วยจนยากที่จะแยกแยะแยกเปลือกได้ชัดเจน ดังนั้นหากจะให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ของท่านได้ดี สถาบันการศึกษาของสงฆ์ไม่ว่าสายใดจะต้องทำให้พระสงฆ์เป็นผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เมื่อนั้นการแยกแยะแยกเปลือกก็จะเป็นเรื่องปกติที่พระสงฆ์จะให้ความสว่างแก่ศาสนิกชนได้

4. ให้ความสำคัญในการเรียนการสอนที่อ้างอิงพระไตรปิฎก เรื่องที่เป็นเปลือก โดยเฉพาะเปลือกที่ไม่ดีมักจะเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในพระไตรปิฎก แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อพระศาสนาแพร่ไปในสังคมต่าง ๆ แล้วมีการตีความหรือสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องขึ้นอันเป็นกิจกรรมที่เป็นประเพณีมาแต่เดิมแล้วปรับให้เข้ากับพระพุทธศาสนาบ้าง เป็นกิจกรรมที่คิดจัดการขึ้นใหม่บ้าง วิธีหนึ่งที่จะให้เกิดการแยกแยะแยกเปลือกและแยกเปลือกดีเปลือกไม่ดีให้เห็นได้ชัดก็คือการกลับไปสู่พระไตรปิฎก แม้ว่าจะมีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่าส่วนนี้ส่วนของพระไตรปิฎกเป็นส่วนของที่ผู้เดิมเข้าไปภายหลัง แต่นอกจากพระไตรปิฎกแล้วก็ไม่มียุทธศาสตร์อื่นใดที่จะเชื่อว่าเป็นคำสอนของพระพุทธศาสนาได้เท่าพระไตรปิฎก การรักษาทะตักและพระไตรปิฎกและการศึกษาพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นเดียวกับที่ทุกศาสนาต่างก็ใช้คัมภีร์หลักเป็นเครื่องยึดถือในการคิดการอธิบายและการปฏิบัติ จะพูดจะเขียนเรื่องพระพุทธศาสนาที่ควรอ้างและอิงพระไตรปิฎกเสมอ

5. อธิบายความหมายทุกครั้งที่ใช้ภาษาบาลี การใช้ภาษาบาลีในพระพุทธศาสนาที่ดี การใช้ภาษากรีกและละตินในคริสต์ศาสนาที่ดี หรือการใช้ภาษาอาหรับในศาสนาอิสลาม ภาษาสันสกฤตในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูก็ดี ล้วนแต่เพื่อเป็นการรักษาคำสอนไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อนเนื่องจากการแปลใด ๆ ไม่อาจทำให้ข้อความในภาษาที่เป็นต้นฉบับกับภาษาที่แปลตรงกันได้อย่างสมบูรณ์ แต่การใช้ภาษาของคัมภีร์ก็สะดวกและเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้ศึกษาเท่านั้นซึ่งก็มักเป็นคนส่วนน้อย คนส่วนใหญ่แม้เป็นศาสนิกชนที่ไม่ได้ศึกษาและไม่เข้าใจความหมาย บทสวดมนต์ที่ใช้ในพุทธศาสนพิธีเป็นบทที่มีคำสอนสำคัญอยู่มากมาย แต่คนฟังก็ไม่เข้าใจ ได้แต่ฟังหรือสวดตามอย่างเป็นคำพูดที่ขลัง ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิริมงคลเท่านั้น หากได้มีการแปลและอธิบายประกอบบ้างก็จะทำให้คนที่ไปในพิธีต่าง ๆ ทางศาสนาเข้าใจธรรมะมากขึ้น แทนที่จะเป็นการทำพิธีเพื่อพิธีก็จะเป็นการทำพิธีเพื่อสอนธรรมะด้วย การอธิบายดังกล่าวจะช่วยให้ศาสนิกชนเข้าใจคำสอนความเข้าใจดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้สามารถแยกแยะแยกเปลือกได้ดีขึ้น

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำหน้าที่ หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลพระพุทธศาสนาโดยตรงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สมควรถือเป็นหน้าที่ที่จะดูแลพระพุทธศาสนามีหลายหน่วยเช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ในด้านบุคคลก็มีพระสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกา บุคลากรผู้ทำหน้าที่ด้านการศึกษา และด้านสื่อมวลชน สมัยก่อนพระเจ้าอยู่หัวทรงปกครองก็ทรงถือเป็นพระราชภาระที่จะดูแลศาสนาไม่ให้เสื่อมโทรม คืออย่าว่าแต่ความเสียหายที่ร้ายแรงเลยแม้แต่ความเสียหายเล็กน้อยที่

จะทำให้ศาสนาฆราวาสมองก็ทรงแก้ไข สมัยนี้รัฐบาลเป็นผู้ปกครอง มีหน่วยงานรัฐทำหน้าที่ แต่สิ่งที่เป็นภัยแก่ศาสนาเช่นการยึดเบี่ยงเอียงกว่าแก่นกลับเป็นเรื่องที่ถูกมองข้าม ปล่อยให้เปลือกกลืนแก่นจนวิฤติ หากรัฐบาลไม่ให้ความสำคัญแก่ศาสนาเช่นที่พระมหากษัตริย์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ทรงรับเป็นพระราชภารกิจสำคัญมาในอดีต หน่วยงานต่าง ๆ ก็จะขาดแรงผลักดันที่จะดำเนินการในเรื่องเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อใดที่คนคิดเบี่ยงเอียงอย่างบริบูรณ์พระพุทธศาสนาที่แท้ก็จะหมดไปจากประเทศไทย เหมือนเช่นที่เคยหมดไปจากประเทศจีนที่พระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองมาก่อน

7. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อสังคมเปลี่ยนไปกฎหมายที่เคยใช้อยู่ก็ล้าสมัย ไม่ทันกับสิ่งใหม่ที่ไม่งามที่เกิดขึ้นใหม่ นานเข้ากฎหมายนั้นก็ขาดประโยชน์ในด้านการจัดการไม่ว่าจะเป็นการดูแลรักษาหรือการแก้ปัญหา จึงต้องมีการแก้และปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เรื่องใดที่รัฐบาลสนใจและถือเป็นนโยบายสำคัญ หากกฎหมายไม่อาจตอบสนองนโยบายได้ก็จะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย แต่เรื่องที่รัฐไม่ให้ความสำคัญ การแก้กฎหมายหรือออกกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ก็อาจไม่เกิดขึ้น เช่น กฎหมายแรงงานของประเทศไทยต้องใช้เวลานานแต่มีการเสนอครั้งแรกถึงสามสิบปีเศษ กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสตรีก็ต้องใช้เวลามากเช่นเดียวกัน กฎหมายที่จะคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของประเทศมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายก็เป็นกฎหมายที่ผู้เกี่ยวข้องขาดความสนใจที่จะปรับปรุงให้มีรายละเอียดและอัตราโทษที่เหมาะสม รวมทั้งให้อำนาจจัดการการกระทำที่ละเมิดและเป็นความไม่เหมาะสมต่อพระพุทธศาสนา อีกทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งหน่วยงานเช่นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็สามารถเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการโดยร่วมมือกับหน่วยงานพระพุทธศาสนาอื่นๆ ได้ ๑